

MARTA GRESZATA

APELACJA W ŚWIETLE INSTRUKCJI *DIGNITAS CONNUBII*

1. WPROWADZENIE

Apelacja (*appellatio*) wywodzi się od łacińskiego słowa *appellare*, które oznacza wołać, prosić lub zwrócić się o pomoc, odwołać się¹. Ze względu na dość odległe pochodzenie instytucji apelacji, występuje wiele jej definicji, jednakże nie zawierają one w swej treści zbyt wielu rozbieżności. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. zawiera definicję apelacji w kanonie 1628, z którego wynika, że jest to odwołanie się przez stronę – która czuje się pokrzywdzona jakimś wyrokiem – do wyższego sędziego, czyli do sądu wyższej instancji.

Apelacja ma spowodować ponowne rozpatrzenie sprawy, a tym samym uchylene lub zmianę wyroku wydanego przez sąd niższej instancji, który jest niekorzystny dla strony apelującej. Podstawą apelacji jest przeświadczenie strony, iż wyrok niższej instancji jest dla niej krzywdzący, a więc również niesprawiedliwy. Wyrok może stać się niesprawiedliwy, czyli naruszać interes strony, na skutek naruszenia prawa materialnego poprzez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie w konkretnej sprawie, jak również poprzez niewłaściwe ustalenie stanu faktycznego, albo w razie niewyjaśnienia, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, okoliczności faktycznych².

Instytucja apelacji w prawie kanonicznym powstała pod wpływem praktyki rzymskiej. Ślady apelacji w ścisłym tego słowa znaczeniu spotykamy już

Dr MARTA GRESZATA – adiunkt Katedry Kościelnego Prawa Procesowego, Instytut Prawa Kanonicznego WPPKiA KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

¹ *Słownik łacińsko-polski*, red. M. Plezia, t. I, Warszawa 1959, s. 17.

² *Popularna encyklopedia powszechna*, t. I, Kraków 2001, s. 364.

w pismach najstarszych ojców Kościoła, jak św. Klemensa Rzymskiego i św. Cypriana. Jednak prawodawstwo kościelne w tym kierunku nie było jeszcze w początkach Kościoła rozwinięte co do wszystkich szczegółów i formalności, jakie powstały w późniejszych wiekach. Korzystano więc z niej dość rzadko. Było to skutkiem patriarchalnego charakteru ówczesnego sądu biskupiego, gdzie biskup stojący na czele wspólnoty traktowany był jak sprawiedliwy ojciec, a nie sędzia wydający wyrok w sprawach skierowanych do niego przez wiernych. Z czasem jednak apelacja stała się zwyczajnym środkiem dostępnym dla każdego. Łatwość dostępu powodowała, że wierni wnosili ją, chcąc zmienić wyroki sądów kościelnych. Możliwość apelacji wywodzono z prawa natury, które domaga się, aby każdy pokrzywdzony miał możliwość obrony, dlatego dosyć wcześnie wydano nakaz przyjmowania apelacji. Pod wpływem prawa rzymskiego usiłowano się z czasem odwołać od wyroku sądu kościelnego do cesarza, co było uznawane za nadużycie, gdyż katolik wnosząc taką apelację robił to bezpodstawnie, a sytuacja taka była karana³.

Apelacja jest prośbą o nowe rozpatrzenie sprawy. Wnosi ją strona, która czuje się pokrzywdzona przez wyrok pierwszej instancji, do instancji wyższej. Może ją wnieść także rzecznik sprawiedliwości lub obrońca węzła małżeńskiego. W przypadku procesów o stwierdzenie nieważności małżeństwa apelacja jest właściwie instrumentem obowiązkowym, koniecznym do uzyskania wyroku ostatecznego. W sprawach małżeńskich rządzi bowiem zasada, że muszą być dwa zgodne orzeczenia sędziowskie, aby rozstrzygnięcie było ostateczne i obowiązujące. Jeśli w dwóch instancjach wyroki są sprzeczne, należy odwołać się do instancji trzeciej.

Procedura apelacyjna w pierwszej instancji różni się w zależności od tego, czy wyrok zapadł za nieważnością małżeństwa czy też przeciw. Jeśli wyrok jest za nieważnością małżeństwa, apelacja ma formę skróconą. Jeśli wyrok nie jest za nieważnością małżeństwa, przy apelacji należy stosować te same normy, co w przypadku zwykłego procesu spornego.

³ I. G r a b o w s k i, *Prawne środki w procesie kanonicznym*, Lwów 1913, s. 41-56; S. C i e ś l i c k i, *Wniesienie apelacji w kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa*, „Prawo Kanoniczne” 30(1987), nr 3-4, s. 190-191.

2. ZGŁOSZENIE APELACJI

Według artykułu 279 § 1 Instrukcji *Dignitas Connubii*⁴, w Tytule XII „Zaskarżenie wyroku” w Rozdziale II „Apelacja”, ta strona, która czuje się pokrzywdzona jakimś wyrokiem, rzecznik sprawiedliwości i obrońca węzła, ma prawo apelować od wyroku do wyższego sędziego. Apelacja jest możliwa nie tylko w przypadku całkowicie, ale również w przypadku częściowo przegranego procesu. Dotyczy to obu stron, jeśli uznają się pokrzywdzone wyrokiem i obie wnoszą apelację.

Wyrok orzekający za pierwszym razem nieważność małżeństwa, wraz z apelacjami, jeśli takie są, i pozostałymi aktami sądowymi należy przesłać z urzędu do trybunału apelacyjnego w ciągu 20 dni od jego ogłoszenia. Przy zachowaniu tych formalności obrońca węzła jest zobowiązany z urzędu wnieść apelację, jeśli uważa za niewystarczająco umotywowany wyrok, który po raz pierwszy stwierdza nieważność małżeństwa, o czym jest mowa w artykule 279 § 2⁵, który jest nowy, jeśli chodzi o relację do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. (CIC) i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich (CCEO).

Instrukcja w artykule 280 § 1⁶ ogranicza prawo apelowania w pięciu szczególnych przypadkach. Do tych przypadków należy również dołączyć utrudnioną możliwość składania apelacji, jeśli są dwa jednobrzmiące wyroki w sprawach dotyczących stanu osób. Pierwszy przypadek ograniczenia prawa do apelacji wynika z kanonu 1404, który postanawia, że Stolica Apostolska nie może być sądzona przez nikogo. Przypadek drugi deklaruje apelację przeciw nieważnemu wyrokowi jako niedopuszczalną, jeśli nie została ona złożona razem ze skargą o nieważność. Ważność wyroku jest więc przesłanką dopuszczającą apelację. Jeśli chodzi o przypadek trzeci, prawo do apelacji i stan rzeczy osądzonej już z samej definicji wykluczają się: prawomocny jest wyrok,

⁴ DC art. 279 § 1: „Pars quae sententia se gravatam censet, defensor vinculi, itemque promotor iustitiae si causae interfuit, ius habent a sententia appellandi ad iudicem superiorem, salvo praescripto art. 280 (cf. can. 1628)”; por. CIC c. 1628, CCEO 1309.

⁵ DC art. 270 § 2: „Firmo praescripto art. 264, defensor vinculi officio appellandi tenetur, si censeat satis fundatam non esse sententiam, quae matrimonii nullitatem primum declaraverit”.

⁶ DC art. 280 § 1: „Non est locus appellationi: 1° a sententia ipsius Summi Pontificis vel Signaturae Apostolicae; 2° a sententia vitio nullitatis infecta, nisi cumuletur cum querela nullitatis ad normam art. 274, § 3; 3° a sententia quae in rem iudicatam transiit; 4° a iudicis decreto vel a sententia interlocutoria, quae non habeant vim sententiae definitivae, nisi cumuletur cum appellatione a sententia definitiva; 5° a sententia vel a decreto in causa de qua ius cavet expeditissime rem esse definiendam (can. 1629)”.

przeciwko któremu nie można już wnieść apelacji, a od prawomocnego wyroku nie można się odwołać. Odnośnie do czwartego przypadku trzeba przypomnieć, że możliwe jest odwołanie się od takich rozstrzygnięć, które kończą dla jednej strony lub dla obu stron proces albo przynajmniej przewód sądowy, wszelkie inne decyzje sędziowskie mogłyby być zakwestionowane w ramach apelacji od końcowego wyroku. Piąty przypadek ograniczenia prawa do apelacji ma miejsce w sytuacjach, gdy prawo nakazuje sędziemu, aby w konkretnej sprawie nastąpiło jak najszybciej rozstrzygnięcie, a obowiązek taki istnieje przy rozpatrywaniu wielu spraw wпадkowych⁷.

Przepis artykułu 280 § 1 3°, twierdzący, że nie można apelować od wyroku, który przeszedł w stan rzeczy osądzonej, nie dotyczy wyroku, w którym stwierdzono nieważność małżeństwa, o czym jest mowa w artykule 280 § 2⁸.

Apelację należy zgłosić temu sędziemu, który wydał wyrok, w zawitym terminie piętnastu dni użytecznych od wiadomości o ogłoszeniu wyroku. Jeśli strona nie została pouczona o możliwości i terminie apelacji, albo jest w swoim postępowaniu przeszkadzona, termin ten nie biegnie, reguluje to artykuł 281 § 1⁹. Termin apelacji jest terminem zawitym i dlatego w sprawach, które przechodzą w stan rzeczy osądzonej, po upływie terminu nie jest możliwe zgłoszenie apelacji. Natomiast w sprawach dotyczących stanu osób nie ma stanu rzeczy osądzonej, czyli prawomocności wyroku w znaczeniu właściwym, nie ma więc i terminów apelacji. Termin apelacji w sprawach dotyczących stanu osób jest w swoich skutkach tylko przepisem porządkowym, którego nieprzestrzeganie nie narusza prawa stron do kontynuacji procesu.

Wystarczy, aby apelujący, czyli jedna ze stron lub obrońca węzła, zadeklarował przed sędzią *a quo*, że chce wnieść apelację, o czym mowa w artykule 281 § 2¹⁰, który jest nowy w relacji do CIC i CCEO. Artykuł 281 § 3 dopuszcza możliwość ustnego zgłoszenie apelacji, którą oczywiście notariusz

⁷ Por. CIC c. 1629, CCEO c. 1310.

⁸ DC art. 280 § 2: „Praescriptum autem, de quo in § 1, n. 3, haud respicit sententiam qua ipsa causa principalis nullitatis matrimonii definitur (cf. can. 1643)”; por. CIC c. 1643, CCEO c. 1324 – jest odwołanie do CIC, ale zupełnie inna treść: „Nigdy nie przechodzą w stan rzeczy osądzonej sprawy dotyczące stanu osób, nie wykluczając spraw o separację”; R. S z t y c h - m i l e r, *Ochrona praw człowieka w normach kanonicznego procesu spornego*, Olsztyn 2003, s. 223-225.

⁹ DC art. 281 § 1: „Appellatio interponi debet coram iudice a quo sententia prolata sit, intra peremptorium terminum quindecim dierum utilium a notitia publicationis sententiae (can. 1630, § 1)”; por. CIC c. 1630 § 1, CCEO c. 1311 § 1.

¹⁰ DC art. 281 § 2: „Satis est ut appellans iudici a quo significet se appellationem interponere”.

w obecności apelującego ma obowiązek zredagować na piśmie. Treściowo artykuł ten jest bardzo podobny do kanonu 1630 § 2¹¹. Jeśli apelacja zostanie wniesiona po tym, jak według artykułu 257 § 1 stronom zakomunikowano jedynie część rozstrzygającą wyroku, zanim jeszcze w ogóle została ogłoszona, czyli zgodnie z prawem notyfikowana, zachowuje się artykuł 285 § 2, o czym w artykule 281 § 4¹². Artykuł ten stwierdza, że w takiej sytuacji nie biega terminy, a strona powinna zawiadomić sędziego apelacyjnego o przeszkodzie, która może ponaglić do działania sędziego, który wydał wyrok. Artykuł ten jest nowością w stosunku do CIC i CCEO.

Jeśli powstanie wątpliwość czy przysługuje prawo do apelacji, to sytuacja taka jest badana przez sąd apelacyjny w sposób szczególny, czyli *expeditissime*, dotyczy tego artykuł 282¹³.

Zgodnie z artykułem 283 § 1, apelujący ma prawo wyboru spośród właściwych sądów apelacyjnych. Może to być sąd metropolitalny, regionalny albo Rota Rzymska. Jeśli w piśmie apelacyjnym nie jest podane, jaką decyzję powziął apelujący, prawo wychodzi z założenia, że Rota nie jest właściwym miejscem apelowania, ale kompetentny jest sąd z racji zamieszkania: metropolitalny lub regionalny¹⁴.

Jeśli jedna ze stron odwołuje się wprost do Roty Rzymskiej, zaś druga do innego trybunału apelacyjnego, to sprawę rozpatruje trybunał Roty Rzymskiej, przy zachowaniu artykułu 18, co reguluje artykuł 283 § 2, który jest bardzo podobny treściowo do kanonu 1632 § 2¹⁵. W CIC mowa jest o tym, że jeśli druga strona odwołała się do innego trybunału apelacyjnego, sprawę roz-

¹¹ DC art. 281 § 3: „Si ore fiat, notarius eam scripto coram ipso appellante redigat (can. 1630, § 2)”; Por. CCEO c. 1311 § 2.

¹² DC art. 281 § 4: „Si qua appellatio interponitur, significata partibus ad normam art. 257, § 1 tantum parte dispositiva antequam sententia publicetur, servetur art. 285, § 2”.

¹³ DC art. 282: „Si quaestio oriatur de legitimitate appellationis, de ea videat expeditissime tribunal appellationis iuxta normas processus contentiosi oralis (cf. can. 1631)”; Por. CIC c. 1631, CCEO c. 1313. W CCEO jest mowa o postępowaniu według kanonów o postępowaniu spornym sumarycznym.

¹⁴ DC art. 283 § 1: „Si in appellatione non indicetur ad quod tribunal ipsa dirigatur, praesumitur facta tribunali appellationis, de quo in art. 25 (cf. can. 1632, § 1)”; por. CIC c. 1632 § 1, nie ma odpowiednika w CCEO.

¹⁵ DC art. 283 § 2: „Si altera pars ad Rotam Romanam, altera vero pars ad aliud tribunal appellationis provocaverit, de causa videt Rota Romana, salvo art. 18 (cf. can. 1632, § 2)”; nie ma odpowiednika w CCEO.

patruje trybunał, który jest wyższego stopnia. W artykule zaś mowa jest o odwołaniu się jednej ze stron wprost do Roty Rzymskiej¹⁶.

Po wniesieniu apelacji do Roty Rzymskiej, trybunał *a quo* powinien przekazać akta temu właśnie trybunałowi. W przypadku, gdyby akta zostały już wysłane do innego trybunału apelacyjnego, trybunał *a quo* powinien natychmiast zawiadomić ten trybunał wyżej wspomnianej apelacji, aby nie rozpoczął rozpatrywania sprawy i przekazał akta do Roty Rzymskiej, o czym w artykule 283 § 3¹⁷, który jest nowy w relacji do CIC i CCEO.

Dopóki ustalone terminy przez prawo nie wygasną, żaden trybunał apelacyjny nie ma prawa uważać sprawy za swoją i tym samym rozpatrywać jej, aby nie pozbawiać stron prawa do apelacji wprost do Roty Rzymskiej, o czym w artykule 283 § 4¹⁸, który stanowi nowość w stosunku do CIC i CCEO.

3. POPARCIE APELACJI

Apelację należy poprzeć odpowiednim pismem apelacyjnym u tego sędziego, do którego jest kierowana, w ciągu miesiąca od jej zgłoszenia. Sędzia ze względu na szczególne okoliczności może ten termin wydłużyć, o czym mowa w artykule 284 § 1¹⁹.

Ten, kto wnosi apelację, może prosić o interwencję trybunał *a quo*, aby przekazał akt poparcia apelacji do trybunału *ad quo*, o czym w artykule 284 § 2²⁰, który jest nowy w relacji do CIC i CCEO.

Artykuł 285 § 1²¹ określa, że poparcie apelacji, którego się wymaga, wy-

¹⁶ S z t y c h m i l e r, *Ochrona praw człowieka*, s. 225-227.

¹⁷ DC art. 283 § 3: „Appellatione ad Rotam Romanam interposita, tribunal a quo acta ad eandem transmittere debet. Quod si acta forte iam ad aliud tribunal appellationis missa fuerint, tribunal a quo illud statim de re certius faciat, ne causam pertractare incipiat, et ut acta ad Rotam Romanam transmittat”.

¹⁸ DC art. 283 § 4: „Terminis autem iure statutis nondum elapsis, nullum tribunal appellationis causam legitime suam facere potest, ne partes priventur iure appellandi ad Rotam Romanam”.

¹⁹ DC art. 284 § 1: „Appellatio prosequenda est coram iudice ad quem dirigitur intra mensem ab eius interpositione, nisi iudex a quo longius tempus ad eam prosequendam parti praestituerit (can. 1633)”; por. CIC c. 1633, CCEO c. 1314.

²⁰ DC art. 284 § 2: „Appellans invocare potest ministerium tribunalis a quo ut actum prosecutionis appellationis ad tribunal ad quod transmittat”.

²¹ DC art. 285 § 1: „Ad prosequendam appellationem requiritur et sufficit ut pars minis-

starczy samo w sobie, by strona prosiła sędziego apelacyjnego o zmianę zaskarżonego wyroku. Wniosek ten wraz z załączonym egzemplarzem wyroku musi być uzasadniony. Wniosek, w jaki sposób wyrok miałby ulec zmianie oraz uzasadnienie, na jakiej podstawie wyrok uważa się za niesprawiedliwy, wchodzi w zakres poparcia apelacji. Nie ma wymogu dołączenia kopii pisma złożonego przez apelującego do sędziego, który wydał wyrok, ale jest to wskazane.

Zgodnie z normą artykułu 285 § 2 terminy na apelację nie będą tak długo, jak długo nie dostarczono stronom odpisu wyroku. Jeśli strona nie może otrzymać od sędziego sporządzonego na piśmie wyroku, może się udać do sądu apelacyjnego, żeby dochodzić swoich praw. Sędzia apelacyjny w takiej sytuacji może nakazać sędziemu, który powinien wydać wyrok, by zrobił to jak najszybciej. Norma ta jest zupełnie nowa, chociaż jest odwołanie się do kanonu CIC, który brzmi zupełnie inaczej²².

Zgodnie z artykułem 285 § 3²³ przesłanie akt procesu jest obowiązkiem sędziego, który pismo apelacyjne otrzymał i z niego wywnioskował, który sąd jest właściwy²⁴.

Według artykułu 286²⁵, gdy bezużytecznie upłynie zawity termin apelacyjny wobec sędziego, który wydał wyrok i wobec sędziego apelacyjnego, apelację uważa się za niemożliwą do realizacji.

terium invocet iudicis superioris ad impugnatae sententiae emendationem, adiuncto exemplari huius sententiae et indicatis appellationis rationibus (can. 1634, § 1)”; por. CIC c. 1634 § 1, CCEO c. 1315 § 1.

²² DC art. 285 § 2: „Quod si pars exemplar impugnatae sententiae intra utile tempus a tribunali a quo obtinere nequeat, interim termini non decurrunt, et impedimentum significandum est iudici appellationis, qui iudicem a quo praecepto obstringat officio suo quam primum satisfaciendi (can. 1634, § 2)”; por. CIC c. 1634 § 2, CCEO c. 1315. CCEO jest zupełnie inny: „Tymczasem sędzia, który wydał wyrok, powinien wysłać do wyższego trybunału uwierzytelniony przez notariusza odpis akt; jeśli akta zostały spisane w języku nieznanym trybunałowi apelacyjnemu, powinny zostać przetłumaczone na język znany temu trybunałowi, przy zachowaniu środków ostrożności, aby była pewność co do wiarygodności tłumaczenia”.

²³ DC art. 285 § 3: „Interea iudex a quo debet acta ad normam art. 90 iudici appellationis transmittere (cf. can. 1634, § 3)”; por. CIC c. 1634 § 3, CCEO c. 1315. Kanon w CCEO jest zupełnie inny.

²⁴ S z t y c h m i l e r, *Ochrona praw człowieka*, s. 227-228.

²⁵ DC art. 286: „Inutiliter elapsis fatalibus appellatoriis sive coram iudice a quo sive coram iudice ad quem, deserta censetur appellatio (can. 1635)”; Por. CIC c. 1635, CCEO 1316.

4. SKUTKI APELACJI

Każda apelacja złożona przez strony jest samodzielną przyczyną procesu w wyższej instancji. Jeśli jedna ze stron wycofuje apelację, a nie była ona jedyną składającą apelację, to pozostała apelacja stanowi wystarczający powód do kontynuacji procesu apelacyjnego. Apelujący może apelację wycofać na każdym etapie postępowania apelacyjnego. Zachodzą wtedy te same skutki prawne, jak w przypadku rezygnacji z instancji sądowej, o czym jest mowa w artykule 287. W artykule tym jest odwołanie do całego kanonu 1636 CIC, ale treściowo chodzi tylko o § 1 tego kanonu²⁶.

Z przepisu artykułu 288 § 1²⁷ wynika, że proces apelacyjny nie jest podzielny. Jeśli wyrok sądu apelacyjnego wypadnie dla apelującego bardziej niekorzystnie niż wyrok instancji wcześniejszej, zyskuje strona pozwana, chociaż sama nie składała apelacji. Zadaniem instancji apelacyjnej nie jest bowiem stronnictwo szukanie możliwości polepszenia sytuacji apelującego, lecz wydanie sprawiedliwego wyroku. Ilekroć jedna strona wnosi apelację, badane są prawa obu stron.

Przepis artykułu 288 § 2²⁸ traktuje o apelacji wpałkowej. Można ją wnieść, gdy jedna strona złoży apelację tylko przeciw części wyroku. W takiej sytuacji w interesie innej strony może leżeć zbadanie całego wyroku. Pod warunkiem więc wniesienia apelacji przeciwko części wyroku, w postępowanie apelacyjne może się włączyć pozwany apelacyjny i wnieść o zbadanie innych części wyroku. Termin do apelacji wpałkowej wynosi piętnaście dni od dnia, w którym pozwany apelacyjny został powiadomiony o apelacji głównej.

Artykuł 288 § 3²⁹ twierdzi, że ograniczenie apelacji do części wyroku musi być wyraźnie zaznaczone w piśmie apelacyjnym. Bez takiego wyjaśnie-

²⁶ DC art. 287: „Appellans potest appellationi renuntiare cum effectibus, de quibus in art. 151 (cf. can. 1636)”; por. CIC c. 1636 § 1, CCEO c. 1317 § 1, CIC c. 1636 § 2, CCEO c. 1317 § 2; S z t y c h m i l e r, *Ochrona praw człowieka*, s. 228-230.

²⁷ DC art. 288 § 1: „Appellatio facta ab actore prodest etiam parti conventae, et vicissim (cf. can. 1637, § 1)”; por. CIC c. 1637 § 1, CCEO c. 1318 § 1.

²⁸ DC art. 288 § 2: „Si interponatur ab una parte super aliquo sententiae capite, altera pars, etsi fatalia appellationis fuerint transacta, potest super aliis capitibus incidenter appellare intra terminum peremptorium quindecim dierum a die, quo ipsi appellatio principalis notificata est (cf. can. 1637, § 3)”; por. CIC c. 1637 § 3, CCEO c. 1318 § 3.

²⁹ DC art. 288 § 3: „Nisi aliud constet, appellatio praesumitur facta contra omnia sententiae capita (can. 1637, § 4)”; por. CIC c. 1637 § 4, CCEO c. 1318 § 4.

nia należy cały wyrok uważać za zaskarżony i przeznaczony do ponownego rozpatrzenia³⁰.

Nigdy nie przechodzą w stan rzeczy osądzonej sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa, ponieważ dotyczą sytuacji konkretnych ludzi, w związku z czym mogą się pojawić nowe argumenty w ich sprawie, o czym mowa w artykule 289 § 1, który jest prawie identyczny, jak kanon 1643 CIC³¹. W CIC jest nieco inaczej, ponieważ chodzi o sprawy dotyczące stanu osób, gdzie nie wyklucza się spraw o separację, a w Instrukcji jest uściślenie, że chodzi o sprawy dotyczące stwierdzenia nieważności małżeństwa.

Sprawa małżeńska, która została już osądzona przez trybunał, nie może być nigdy więcej sądzona na nowo przez ten sam trybunał lub inny trybunał podobnego stopnia, przy zachowaniu artykułu 9 § 2, o czym jest mowa w artykule 289 § 2³², który tworzy nowe unormowanie w relacji do CIC i CCEO. W takiej sytuacji mamy bowiem do czynienia ze sprawą jakby osądzoną, czyli osądzoną zgodnie z prawem. Tę decyzję należy stosować wyłącznie wtedy, gdy ma się do czynienia z tą samą sprawą, czyli z tym samym małżeństwem i tym samym motywem, a więc tytułem nieważności małżeństwa, co reguluje artykuł 289 § 3³³, który jest nowy w stosunku do CIC i CCEO.

Instrukcja *Dignitas Connubii* w sposób szczególny zwraca uwagę na zadania obrońcy węzła w stosunku do instytucji apelacji, który zobowiązany jest ją wnieść z urzędu, jeśli wyrok uważa za niewystarczająco umotywowany.

5. WNIOSKI

Apelacja sądowa, w ścisłym znaczeniu, jest odwołaniem się strony prowadzącej proces od wyroku wydanego w instancji niższej do sądu instancji wyższej z prośbą o ponowne rozpatrzenie sprawy i uchylenie lub zmianę krzywdzącego wyroku.

³⁰ S z t y c h m i l e r, *Ochrona praw człowieka*, s. 230-233.

³¹ DC art. 289 § 1: „Causae nullitatis matrimonii numquam transeunt in rem iudicatam (cf. can. 1643)”; por. CCEO c. 1324.

³² DC art. 289 § 2: „Causa vero matrimonialis, quae ab uno tribunali iudicata sit, ab eodem vel ab alio eiusdem gradus tribunali iterum iudicari numquam potest, firmo art. 9, § 2”.

³³ DC art. 289 § 3: „Quae dispositio urget dumtaxat si agatur de eadem causa, id est, de eodem matrimonio et ob idem nullitatis caput”.

Instrukcja *Dignitas Connubii* dla spraw o nieważność małżeństwa wprowadza kilka szczegółowych rozwiązań w przypadku instytucji apelacji w stosunku do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Narzuca bowiem na obrońcę węzła obowiązek wniesienia apelacji z urzędu, gdy uzna on wyrok, za pierwszym razem stwierdzający nieważność małżeństwa, za niewystarczająco umotywowany. Instrukcja dopuszcza również możliwość ustnego zgłoszenia apelacji, którą oczywiście notariusz ma obowiązek zredagować na piśmie w obecności apelującego.

Prawodawca w Instrukcji po raz kolejny zwraca uwagę na możliwość wniesienia apelacji przez wiernego wprost do Roty Rzymskiej i jednocześnie dodatkowo to uprawnienie zabezpiecza. Ponadto w Instrukcji można znaleźć nową możliwość poparcia apelacji za pośrednictwem trybunału, w którym strona ją zgłasza. Również znajduje się norma, która bardzo wyraźnie wskazuje, że terminy na apelację w ogóle nie biegają, dopóki stronom nie zostanie dostarczony odpis wyroku.

Wreszcie w *Dignitas Connubii* można znaleźć zapis, który od dawna jest oczywisty i stosowany przez wszystkie trybunały kościelne. Mianowicie, że sprawa o nieważność małżeństwa, która została już osądzona, nie może być nigdy więcej sądzona na nowo. W takiej sytuacji bowiem ma miejsce stan rzeczy jakby osądzonej, czyli osądzonej zgodnie z prawem. Dyspozycję tę należy jednak stosować tylko wtedy, gdy wchodzi w grę to samo małżeństwo i te same motywy, czyli z tytułu nieważności małżeństwa.

APPELLATION AS ENVISAGED BY THE INSTRUCTION *DIGNITAS CONNUBII*

S u m m a r y

A judicial appellation in its narrow sense is an appellation made by one of the litigants against the judgment passed by the lower court to a higher court, together with a request for re-examination of the case and reversal or change of the unfair judgment. Instruction *Dignitas Connubii* for nullity of marriage, enacted on 8 February 2005, introduces several solutions for the institution of appellation, non-existent in the older edition of Code of Canonical Law of 1983. It imposes on the defender of the marriage bonds an obligation to lodge an appellation *ex officio*, when he or she believes that the grounds for the annulment judgment are not sufficient. The Instruction also allows the possibility of verbal declaration of appellation, which a notary public has to put in writing in the presence of the appellant. The Instruction mentions the possibility of the petitioner filing appellations with the Rota. Additionally, one can find a novel option of supporting the appellation via the tribunal in which the litigant appeals.

There is also a norm which explicitly states that appellation periods do start running until the litigants are not served a certified copy of the judgment. Finally, one finds in *Dignitas Connubii* a regulation that has long been indisputable and used by all church tribunals. Namely, it states that a nullity case which has already been settled may not be considered anew for in such a situation the case is apparently settled in accordance with the law. However, this regulation may be used only if the same marriage is considered and the same motives, that is those relating to nullity of marriage.

Translated by Tomasz Pałkowski

Słowa kluczowe: apelacja, Kodeks Prawa Kanonicznego, Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich, Instrukcja *Dignitas Connubii*.

Key words: appellation, Code of Canonical Law, Code of Eastern Church, Instruction *Dignitas Connubii*.